

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

АНАЛІЗ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Дипломна робота
студентки **5** курсу **54** групи
галузі знань:
0301 Соціально-політичні науки
напряму підготовки:
7.03010201 Психологія
Світлани Іванівни Драган

Керівник:
кандидат психологічних наук, доцент
Л. О. Котлова

м. Житомир – 2016 рік

Оцінка:

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

ECTS: _____

Члени комісії:

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ	8
1.1. Гроші як предмет психологічного дослідження	8
1.2. Психологічні складові ставлення до грошей	13
1.3. Аналіз досліджень гендерних особливостей ставлення до грошей в молоді	17
Висновки до I розділу	22
РОЗДІЛ II. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ	
ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ В	
СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ	23
2.1. Методологічні підходи до організації емпіричного дослідження гендерних особливостей ставлення до грошей	23
2.2. Методика та організація дослідження	27
Висновки до II розділу.....	31
РОЗДІЛ III. АНАЛІЗ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ	
СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	32
3.1 Особливості ставлення до грошей у студентів	32
3.2 Аналіз результатів дослідження гендерної ідентичності студентів .	48
3.3.Особливості гендерного ставлення до грошей у студентському середовищі	52
Висновки до III розділу	57
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. Гроші – це найбільш емоційно значимий об'єкт у сучасному житті кожної людини. Вони є не тільки повсякденним засобом обміну, але й сильним культурним символом, який містить в собі багато суперечливих колективних уявлень та установок.

Так, для сучасної людини гроші поєднуються із містикою, яка пробуджує в людини заздрість, злість, страхи, впливає на її поведінку. Окрім цього, гроші, також, є одним із головних факторів, що забезпечує входження індивіда в світ економіки, в соціум.

Ставлення до грошей є важливим компонентом саме економічної свідомості соціальних груп та окремих людей, тоді як гроші – це інструмент економічного управління ними. Залежно від соціально-економічного становища в країні змінюються життєві та світоглядні орієнтири населення, що призводить до різного ставлення до грошей. Відповідно до цього гроші для індивіда стають особливим предметом, ставлення до якого він цілеспрямовано змінює відповідно до вимог та потреб своєї діяльності.

Вивченням проблеми ставлення до грошей займалися такі дослідники як Дейнеко О., Джанерьян С., Журавльов А., Купрейченко А. Семьонов М. та інші.

В зарубіжній психології розглядаються базові установки по відношенню до грошей: Танг Т., Белк Р., Валлендорф М. (культурні, етичні та релігійні аспекти ставлення до грошей); Фернхем А. (повсякденні звички і психічні розлади, які пов'язані з грошима й специфіку психології багатих та бідних людей).

У вітчизняних дослідженнях, присвячених психології грошей, охарактеризовані різні аспекти особистісного ставлення до грошей такими дослідниками як: Білицька Г., Купрейченко А., Фенько А. та інші.

Також останнім часом з'являються праці російських дослідників, у яких визначаються соціокультурні особливості ставлення до грошей, що проявляється в структурі витрат, у ставленні до багатих та бідних тощо.

Означена проблема в умовах сьогодення привертає увагу до проблем гендерних особливостей ставлення до грошей (Кисляк А., Фенько А., Шперлін А. та інші).

Вивчення гендерних особливостей ставлення до грошей в студентському середовищі є цікавим психологічним дослідженням, оскільки інтерпретація типів ставлення відповідно до гендерної ідентичності дасть змогу зрозуміти й окреслити форми економічної поведінки у молоді. Проаналізувавши гендерні особливості ставлення молоді до грошей можна визначити як вона ставиться до своєї країни, економіки й до свого економічного становища в суспільстві. Оскільки на основі свого ставлення до грошей людина будує своє майбутнє життя, яке впливає на становище держави в цілому.

Отже, актуальність і недостатня наукова розробленість проблеми зумовили вибір теми дослідження – **«Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі»**.

Об'єкт дослідження: ставлення до грошей у молоді.

Предмет дослідження: гендерні особливості ставлення до грошей у студентів.

Мета дослідження: на основі теоретичного аналізу досліджуваної проблеми вивчити гендерні особливості ставлення до грошей серед студентів.

Гіпотеза дослідження полягає в тому що, ставлення до грошей залежить від гендерної ідентичності студентів:

- у студентів, в яких домінує *«фемінність»* ставлення до грошей буде пов'язане із благом, злом та чинником поваги до оточуючих;
- у студентів, в яких буде переважати *«маскулінність»* ставлення до грошей буде пов'язане із засобом досягнення успіху, владою та плануванням видатків.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати стан дослідженості проблеми у психологічній літературі.

2. Підібрати методики дослідження на основі методологічного аналізу даної проблеми.
3. Емпірично вивчити ставлення до грошей та гендерну ідентичність студентів.
4. Здійснити аналіз ставлення до грошей у студентів із різними типами гендерної ідентичності.

Методологічною та теоретичною основою нашого дослідження стали окремі аспекти в психології про оціночні та ціннісно-сміслові відноси (Джанерьян С., Мясичев В.); положення про особистісне ставлення до грошей (Дейнека О., Семенов М., Фенько А.); підхід до вивчення гендерної ідентичності (теорія гендерних схем Бем С.).

Методи та організація дослідження. Із метою реалізації поставлених завдань нами були використанні такі методи: *теоретичні* – аналіз наукової психолого-педагогічної літератури; *емпіричні* – методика Танга Т. «Шкала грошової етики» (ШГЕ) (модифікований україномовний варіант Сімків М. 2010р.), опитувальник Бем С. «Маскулінність – фемінність» та коефіцієнт кореляції Спірмена.

Вибірку дослідження склали 60 студентів (30хлопців, 30дівчат) Житомирського державного університету ім. Івана Франка, віком від 17 до 24 років.

Надійність та вірогідність дослідження забезпечувалися застосуванням методів, які відповідають меті та завданням дослідження, поєднанням кількісного та якісного аналізу, використанням методів математичної статистики.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження: в ході роботи було досліджено та теоретично обґрунтовано гендерні особливості ставлення до грошей у студентів. А також, уперше було досліджено гендерні особливості ставлення до грошей в студентському середовищі за допомогою методики Танга Т. «Шкала грошової етики» (ШГЕ) (модифікований

україномовний варіант Сіmkів М. 2010р.), опитувальника Бем С. «Маскулінність – фемінність» та коефіцієнта кореляції Спірмена.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що отримані результати щодо гендерних особливостей ставлення до грошей можуть бути використані для подальшого дослідження в галузі психології грошей. Зокрема, для розуміння економічної свідомості та прогнозу формування майбутньої поведінки в чоловіків та жінок, що безпосередньо впливає на розвиток суспільства та культури в цілому. Окрім того результати дослідження можуть бути використанні для подальшого вивчення гендерних, а також й вікових, особливостей економічної соціалізації молоді.

Апробація.

Публікації.

Структура та обсяг дипломної роботи: наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (**53** найменувань) та **10** додатків. Основний зміст роботи викладено на **66** сторінках (загальний обсяг роботи – **79** сторінок). У роботі міститься **26** рисунків та **22** таблиць.

РОЗДІЛ II. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ В СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

2.1. Методологічні підходи до організації емпіричного дослідження гендерних особливостей ставлення до грошей

Проаналізувавши проблему гендерних особливостей ставлення до грошей можна прийти до висновку про те, що вивчаючи дану проблему потрібно застосовувати ряд методів та опитувальників, які допоможуть вивчити гендерні особливості ставлення до грошей, враховуючи при цьому всі складові даного поняття.

Зокрема, до групи методик, що вивчають потребностно-мотиваційний аспект ставлення до грошей, відносять різні варіанти методики «Незакінчені пропозиції», «Must-тест» Іванова-Колобова, методику оцінки сили

монетарних потреб Семенова М. [29; 30].

Місце грошей а також й інших економічних цінностей у системі ціннісних орієнтацій зазвичай досліджується за допомогою методики Рокича М. Цей варіант можна виявити в роботах Журавльової Н., Капустіна А., Семенова М. та ін. [29; 30].

Зокрема, Семенов М. модифікував свої методики так, щоб вони дозволяли досліджувати інші типи ставлення, а саме – причинно-наслідкові відносини типу «мета – засіб». При чому досліджуване поняття «гроші» ставилося в середину, в результаті виходили схеми : «засіб – гроші – мета» або «причина – гроші – слідство». Різниця між відносинами «мета – поняття – засіб» та «причина – поняття – наслідок», визначається, крім усього іншого, активністю / пасивністю досліджуваного поняття . Відносно «мета – засіб» передбачається активна цілеспрямована діяльність, у відношенні «причина – наслідок» пасивний, природний хід подій [38].

До найбільш поширеніших методів вивчення ставлення до грошей відносять опитувальники та анкетування. Так, у США та Великобританії під час дослідження, який із видів ставлення до грошей переважає, використовують такі шкали як: «Шкала установок до грошей» (Templer D., Yamauchi K.), «Етична шкала грошей» в різних модифікаціях (Tang T.), «Грошова шкала переконань й поведінки» Фернхама А. тощо [29; 30].

Темплер Д. та Ямаучи К. при психометричній перевірці опитувальника виділили *сім факторів*:

1. влада грошей;
2. престиж грошей;
3. збереження грошей протягом певного часу;
4. недовіра в зв'язку із грошима;
5. сумніви в зв'язку із грошима;
6. якість життя завдяки грошам;
7. тривога з приводу грошей [53].

Результати досліджень, які опубліковані в психологічній та

психоаналітичної літературі, дозволяють Темплер Д. і Ямаучи К. виділити *три параметри*, що показують ставлення до грошей: влада, безпека і накопичення [53].

При розробці опитувальника Фернамом А. були виділені *6 факторів*: тривожність через гроші, використання грошей для управління іншими людьми, збереження / заощадження грошей, контроль грошей, недостатність грошей, зв'язок дій / зусиль з грошима [46].

В 1992 році Тангом Т., спираючись на попередні дослідження Темплера Д., Фернама А., Ямаучі К., була розроблена ***Шкала грошової етики***. Вона спрямована на визначення етичних сенсів, якими люди наділяють гроші. *Шість факторів* були інтерпретовані, виходячи із факторного аналізу даних: добро, зло, досягнення, повага, бюджет, свобода [51].

Однак запропоновані опитувальники застосовуються в наукових цілях, тому важко виявити їх публікації в загальнодоступних джерелах, а також відомості про їх стандартизації і нормуванні. В зв'язку із цим, а також через відсутність опитувальників та анкет, які б дали змогу виявити ставлення до грошей більшість дослідників у своїх дослідженнях застосовують ще й авторські анкети, які дають можливість дати більш загальний аналіз досліджуваного явища.

В цілому під час вивчення ставлення до грошей потрібно використовувати більше ніж один метод. Оскільки це дасть змогу зробити досліднику більш загальні результати, які були отримані ним у ході дослідження. вивчаючи ставлення до грошей потрібно використовувати ті методи та опитувальники, які дадуть змогу вивчити всі його компоненти (*когнітивний, конативний та афективний*). Саме тому більшість вчених вивчаючи дану проблему, використовують комплекс методів, які дають більш ширшу картину про ставлення до грошей, або ж беруть ті методики які більш спрямовані на якийсь конкретний компонент ставлення до грошей (Див. Рис. 2.1.1).

Рис.2.1.1 Емпірично-методологічна модель вивчення гендерних особливостей ставлення до грошей

Вивчаючи гендерні відмінності у ставленні до грошей потрібно чітко обрати напрям дослідження. Оскільки, як уже зазначалось, досліджувати дану проблематику можна у двох напрямках: за допомогою статевої ідентичності (Зубіашвілі І., Семьонов М., Шперлін А. тощо) та гендерної (Кисляк А.).

В свою чергу, кожний із напрямків має свою специфіку та процедуру дослідження:

- Досліджуючи статеві відмінності у ставленні до грошей ми спочатку вивчаємо ставлення до грошей у молоді. Потім для більшої наочності, а також для отримання більш значимих результатів дослідження, використовуємо психосемантичні методи й проводим порівняльний аналіз відмінностей у ставленні до грошей за статтю.
- Досліджуючи відмінності пов'язані із гендерною ідентичністю ми спочатку досліджуємо гендерну ідентичність (обравши для цього відповідну методику), а потім ставлення до грошей. За допомогою коефіцієнтів кореляції (Спірмена, Пірсона тощо) встановлюємо чи є достовірний зв'язок між даними явищами та робимо порівняльний аналіз відмінностей у ставленні до грошей (Див. Рис.2.1.1).

Досліджуючи гендерну ідентичність дослідники зазвичай користуються такими методиками:

- **методика вивчення гендерної ідентичності (Шнейдер).** Вона створена за принципом прямого й ланцюгового асоціативного тесту. Дає змогу визначити тип гендерної ідентичності: передчасну ідентичність, дифузну ідентичність, мораторій, досягнуту позитивна ідентичність й псевдопозитивну ідентичність.
- **опитувальника Бем С. «Маскулінність – фемінність».** Бем С. запропонувала дану методику як інструмент діагностування психологічної статі й ступеня андрогінності, маскулінності й фемінності [23; 42].

Окрім стандартизованих методів психологи також застосовують й інші соціально-психологічні методи, однак вони є менш інформативними й тому зазвичай використовуються як допоміжні:

1. **фокус-група.** Полягає в інтерв'юванні жінок й чоловіків, а також спрямований на отримання суб'єктивних думок респондентів про свій гендерний образ, норми й цінності, щодо сутності понять «маскулінність», «фемінність» та ін.;
2. **глибинне інтерв'ю** застосовують для вивчення переконань, мотивів, установок, цінностей й ставлення чоловіків і жінок до власної гендерної ідентичності та гендерного образу. Дає змогу отримати неформалізовану інформацію якісного характеру;
3. **контент-аналіз** спрямований на аналіз можливих тем, що спрямовані на дослідження гендерної ідентичності: сучасна жінка / чоловік, тіло у житті чоловіка / жінки, жінки й чоловіки у ЗМІ й реальному житті;
4. **семантичний диференціал** дає змогу побудувати індивідуальні або ж групові семантичні простори в розумінні й навантаженні особистісним смислом понять «жіноче» та «чоловіче», категорій «фемінність» й «маскулінність»;

5. проєктивні методи. Застосовуються як спеціальні техніки експериментального дослідження тих особливостей особистості, що найменш доступні безпосередньому спостереженню або ж опитуванню та найменш усвідомлюються [42].

В цілому дослідження гендерних особливостей ставлення до грошей у студентів має свою специфіку, яка безпосередньо залежить від того наскільки глибоко дослідник хоче вивчити дану проблематику.

2.2. Методика та організація дослідження

Програма вивчення гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі, передбачена темою нашого дослідження, складалась з трьох етапів. На кожному із етапів використовувались валідні діагностичні процедури номотетичного та ідеографічного характеру.

Відповідно до цього процедура нашого дослідження складалась із таких етапів:

I етап – дослідження ставлення до грошей.

II етап – вивчення гендерної ідентичності у студентів.

III етап – аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у молоді.

- *Для дослідження ставлення до грошей серед студентів ми використовували методику Танга Т. «Шкала грошової етики» (ШГЕ) (модифікований україномовний варіант Сімків М.В. 2010р) [39].*

Методика складається із 30 тверджень, що відображають 5 типів грошових установок, які свідчать про певне ставлення до грошей (Див. Додатки, Бланк А.).

Досліджувані мають оцінити дані твердження за 5-бальною шкалою, поставивши хрестик в відповідній клітині, де «1» – означає «повністю не

згідний», а «5» – «повністю згідний».

Після цього проводилась обробка отриманих результатів дослідження. Для цього підраховують суму сирих балів, що набрав досліджуваний за кожний тип ставлення до грошей (шкалу) (Див. Таб. 2.1).

Таблиця 2.1

Ключ для обрахування сирих балів

Грошові установки	Назви шкал	Номери тверджень
	Гроші як благо	1-9
	Гроші як зло	10-15
	Гроші як засіб досягнення успіху	16-19
	Гроші як чинник поваги до людини	20-23
	Планування видатків	24-26
	Гроші як засіб досягнення свободи та влади	27-30

Так, кількість балів відповідає обраному варіанту відповіді (від 1 до 5-ти бали). Після цього, сирі бали переводять в стандартизовані Т-бали (стени) (Див. Табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Таблиця переводу сирих балів в стандартизовані Т-бали (стени)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Гроші як благо	9-19	20-22	23-26	27-29	30-33	34-36	37-40	41-44	—	45
Гроші як зло	6	7	8-10	11-12	13-14	15-17	18-19	20-21	22-24	25-30
Гроші як зас. дос. успіху	4	5	6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-17	18-19	20
Гроші як чинник поваги до людини	-	4	5	6-7	8-9	10-11	12-13	14-15	16-17	18-20
Планування видатків	3	4-5	6	7-8	9-10	11	12-13	14	-	15
Гроші як зас. дос. свободи та влади	4	5	6-7	8-10	11-12	13-14	15-16	17-18	19	20

При інтерпретації отриманих результатів до уваги беруться тільки ті грошові установки, які становлять найменшу (1-4 стени) та найбільшу (7-10) кількість стенив. Відповідно до кожної шкали по даним показникам й визначається тип ставлення до грошей [39].

- Для дослідження гендерної ідентичності студентів ми використовували опитувальника Бем С. «Маскулінність – фемінність» [42].

Опитувальник містить 60 характеристик особистості, кожен з яких досліджуваний має оцінити із позиції наявності або відсутності неї в себе («так» чи «ні») (Див. Додатки, Бланк Б.).

Співвідношення даних показників визначає тип гендерної ролі індивіда:

- **маскулінний статевої тип** (висока маскулінність – низька фемінність);
- **фемінний статевої тип** (низька маскулінність – висока фемінність);
- **високий рівень андрогінії** (висока фемінність – висока маскулінність);
- **низький рівень андрогінії** (низька маскулінність – низька фемінність) [42].

Результати випробуваного (відзначені їм характеристики) порівнюються із ключем, й за кожне збіг нараховується *1 бал*.

Показники маскулінності (М) і фемінності (F) обчислюються наступним чином:

Фемінність (F) = (сума балів по фемінності) / 20, де 20 – це кількість тверджень по фемінності.

Маскулінність (M) = (сума балів по маскулінності) / 20, де 20 – це кількість тверджень по маскулінності.

Обчислюється також **IS** (основний індекс) за формулою:

$$IS = (F - M) * 2,322.$$

Випробуваного відносять до однієї з 5 категорій:

IS менше -2,025: яскраво виражена маскулінність.

IS менше - 1: маскулінність;

IS від -1 до +1: андрогінність;

IS більше +1: фемінність;

IS більше +2,025: яскраво виражена фемінність.

- *Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у*

студентському середовищі проводився за допомогою коефіцієнта кореляції Спірмена, який дозволив визначити чи достовірні зв'язки між певними типами гендерної ідентичності та видом ставлення до грошей в молоді.

Оскільки, ставлення до грошей безпосередньо впливає на формування економічної поведінки студентів, на розлад психологічних розладів пов'язаних із грошима, то нами під час дослідження було дотримано інструкції із охорони праці практичного психолога (Див. Додатки, Бланк В.).

Процедура дослідження:

У дослідженні приймали участь 60 осіб у віці від 17 до 24 років, з яких 30 осіб чоловічої статі та 30 осіб жіночої статі.

Дослідження проводилось у Житомирському державному університеті ім. Івана Франка.

Перед проведенням емпіричного дослідження заздалегідь були підготовлені бланки до даних методики, які були роздані студентам. Після того як студентам були роздані бланки й усі їх підписали, студентам розповіли, що потрібно робити, тобто дана інструкція й пояснення для чого це необхідно.

Організація дослідження:

І етап	У дослідженні приймали участь студенти ЖДУ ім. Івана Франка у віці від 17 до 24 років. <i>Всього 60 осіб. (30-хл. та 30-дів.)</i>	Досліджуванним пропонувалось за 5-бальною шкалою цінити 30 тверджень що стосуються ставлення до грошей (методика Танга Т. «Шкала грошової етики» (ШГЕ) (модифікований україномовний варіант Сімків М.В. 2010р)). <i>Мета:</i> вивчити ставлення до грошей у молоді

II етап	У дослідженні приймали участь студенти ЖДУ ім. Івана Франка у віці від 17 до 24 років. Всього 60 осіб. (30-хл. та 30-дів.)	Досліджуваним пропонувалось 60 характеристик особистості, кожен з яких вони мали оцінити з позиції наявності чи відсутності неї у себе («так» чи «ні»)(опитувальника Бем С. «Маскулінність – фемінність».) Мета: вивчити гендерну ідентичність у молоді
Обробка результатів дослідження за двома методика. Проведення кількісного та якісного аналізу.		
III етап	Встановлення зв'язку між певним типом гендерної ідентичності та видом ставлення до грошей за допомогою коефіцієнта кореляції Спірмена	

Висновки до II розділу

В другому розділі дипломної роботи нами було здійснено організацію й обрано методологію для проведення дослідження гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі.

Для підтвердження гіпотези, що була висунута нами на початку емпіричного дослідження й вивчення гендерних особливостей ставлення до грошей у студентів нами було обрано методику Танга Т. «Шкала грошової етики» (ШГЕ) (модифікований україномовний варіант Сімків М.В. 2010р.), яка дозволяє вивчити ставлення до грошей; опитувальник Бем С. «Маскулінність – фемінність» з метою вивчення гендерної ідентичності студентів; коефіцієнт кореляції Спірмена з метою визначити чи достовірні зв'язки між певними типами гендерної ідентичності та видом ставлення до грошей в молоді.

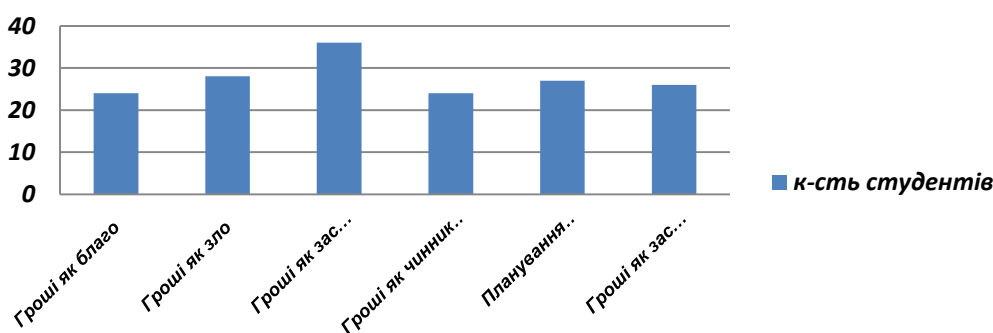
РОЗДІЛ III. АНАЛІЗ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ У СТУДЕНТСЬКІЙ МОЛОДІ

3.1 Особливості ставлення до грошей у студентів

З метою виявлення особливостей ставлення до грошей серед студентів, нами було проведено дослідження за методикою Танга Т. «Шкала грошової етики» (ШГЕ) (модифікований україномовний варіант Сімків М. 2010р.).

Аналіз та обробка результатів дослідження за ключем методики дала можливість отримати переважаючі види ставлень до грошей у студентському середовищі, враховуючи переважаючий тип грошової установки (Див. Додатки, Табл. 3.1.1 та Табл. 3.1.2).

Так, за результатами дослідження було встановлено, що у студентському середовищі є різні види ставлення до грошей (Див. Рис. 3.1.1).

Рис.3.1.1 Отриманні результати дослідження серед студентів за методикою Танга Т. «Шкала грошової етики» (ШГЕ) (модифікований україномовний варіант Сімків М. 2010р.)

Так, із 60-ти студентів 36 (60%) розглядають гроші як засіб досягнення успіху. Для них гроші символізують успіх або ж неуспіх й є індикатором успішності у житті.

28-м (46,7%) студентів пов'язують гроші із злом. На їх думку, гроші є абсолютно непотрібними та соромними й люди можуть жити без них набагато краще.

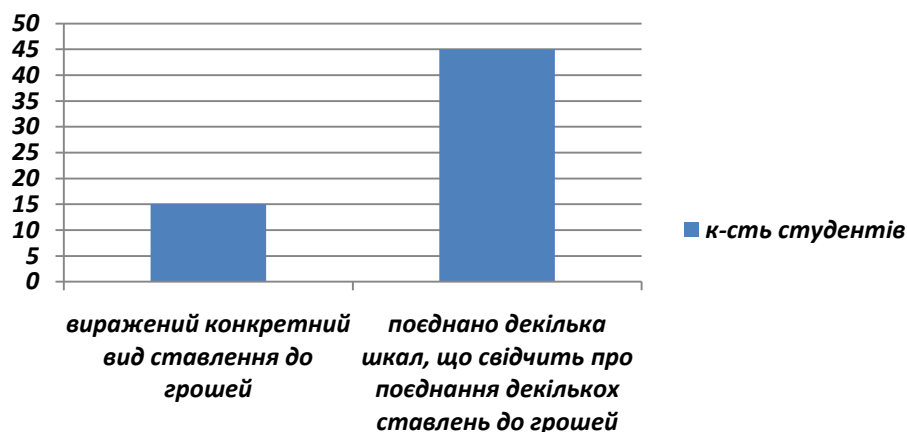
Гроші являються основою планування витратків для 27-х (45%) студентів. Така грошова установка свідчить про реальну поведінку студентів

з грошима й полягає в тому, що вони планують чи не планують своє фінансове майбутнє.

Гроші як засіб досягнення свободи та влади розглядають у своєму житті 26 (43,3%) студентів. Більшість із них вважають, що саме за допомогою грошей можна досягти влади або ж стати вільним.

Такі види ставлень як: гроші як благо та гроші як чинник поваги до людини, притаманні 24 (40% – кожний із видів) студентам. Гроші для них є цінністю, яка допомагає покращити їх життя тощо.

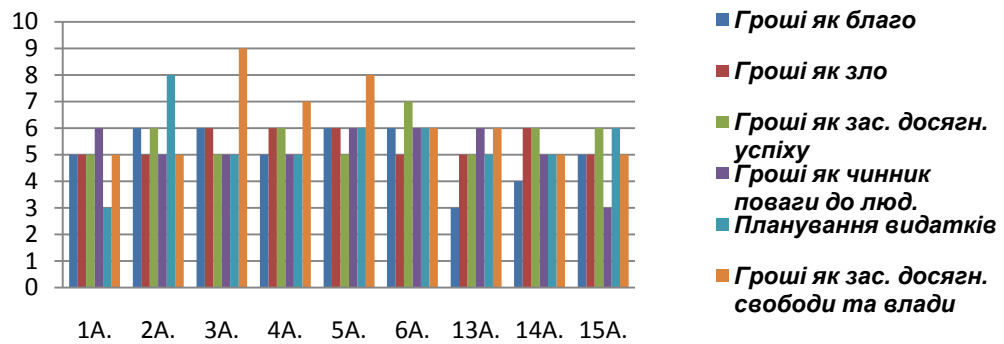
Окрім того, в ході дослідження було встановлено, що в студентів спостерігається як і конкретно виражений вид ставлення до грошей так і поєднання кількох видів ставлень до грошей (Див. Рис. 3.1.2).

Рис.3.1.2 Отриманні результати дослідження поєднання видів ставлення до грошей серед студентів за методикою Танга Т. «Шкала грошової етики» (ШГЕ) (модифікований україномовний варіант Сімків М. 2010р.)

Аналізуючи переважаючи види ставлення до грошей у студентської молоді можна побачити певні особливості серед чоловічої та жіночої статі.

Так, дев'ятьом (30%) особам чоловічої статі (Див. Додатки, Табл.3.1.3) притаманний певний конкретний вид ставлення до грошей (Див. Рис 3.1.3).

Рис. 3.1.3 Отриманні результати дослідження серед студентів чоловічої статі, у яких домінує конкретний вид ставлення до грошей

Так, у студента 1A. переважає така шкала як планування видатків, по якій він набрав найменшу кількість стень – 3. Це свідчить про те, студент не завжди може передбачити свій власний бюджет. Він рідко розраховує свої фінансові витрати наперед. Зазвичай, витрачає кошти не обдумано, про що потім може жалкувати.

Студенту 2A. також притаманний даний тип ставлення до грошей, однак в нього спостерігаються дещо вищі показники по даній шкалі (8 стень). Тобто, він навпаки, ретельно планує свій бюджет, передбачаючи всі витрати та доходи. Вчасно оплачує всі рахунки та обдумано витрачає гроші загалом.

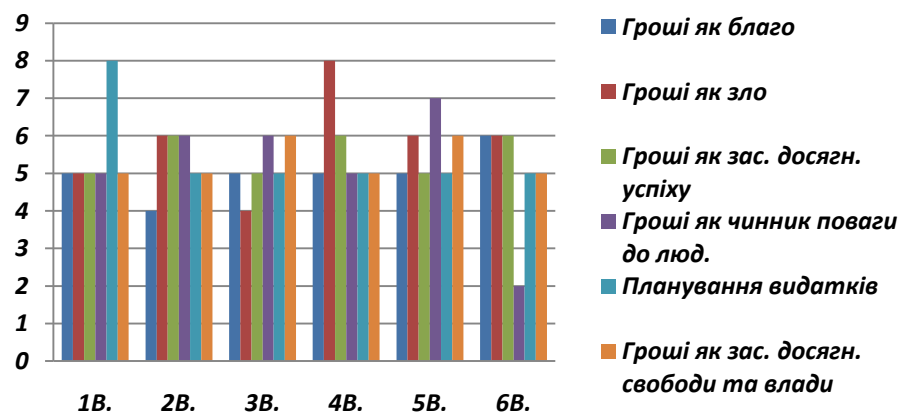
Студенти 3A., 4A. та 5A. (9; 7; 8 – стень відповідно) ставляться до грошей як до засобу досягнення свободи та влади. Тобто, вони прагнуть зберігати свої гроші в надійному місці, зазвичай це банки. На їх думку гроші дають змогу отримати людині особисту незалежність та владу над іншими.

В студента 6A. переважає такий вид ставлення до грошей як засіб досягнення успіху (7 стень). Гроші для нього символізують успіх та є індикатором особистісної успішності у житті,. Тому він прагне здобути якнайбільше грошей, оскільки вважає що за них можна купити все.

Для студентів 13A. та 14A. гроші є благом (3 та 4 стени відповідно). Однак вони не вважають їх важливим фактором у їх житті. Зазвичай вони відкидають гроші як цінність, оскільки вважають їх не надто особливим благом та добром. Саме тому, вони рідко накопичують великі статки та купують предмети розкоші.

В студента 15А. найнижчі стени по шкалі гроші як чинник поваги до людини (3 стени). Це свідчить про те, що він вважає що гроші не є гідними пошани та не допомагають людям виразити свою власну компетентність. Він не схвалює того, що людину потрібно поважати якщо в нього є гроші або ж того, що вони є основним засобом для примноження нових друзів.

Тоді як, шістьом (20%) особам жіночої статі (Див. Додатки, Табл.3.1.4) притаманний також один конкретний вид ставлення до грошей (Див. Рис 3.1.4).

Рис. 3.1.4 Отриманні результати дослідження серед студентів жіночої статі, у яких домінує конкретний вид ставлення до грошей

Студентці 1В. притаманний такий тип ставлення до грошей як планування видатків (8 стенів). Тобто, вона, ретельно планує свій бюджет, передбачаючи всі витрати та доходи. Вчасно оплачує всі рахунки та обдуманно витрачає гроші загалом.

Студентці 2В. притаманний такий тип ставлення до грошей як благо (4 стени). Однак при цьому, вона не вважає гроші важливим фактором в своєму житті. Зазвичай, вона відкидає гроші як цінність, оскільки вважає їх не надто особливим благом та добром. Саме тому, рідко їх накопичує та купує предмети розкоші.

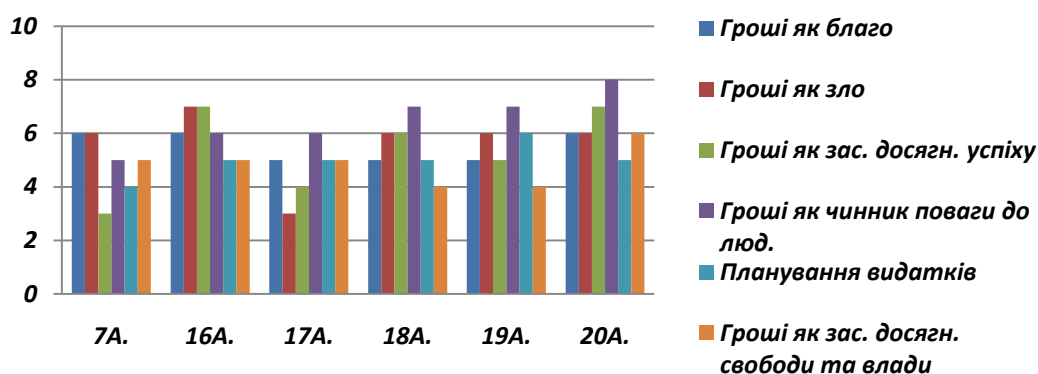
Ставлення до грошей студенток 3В. та 4В. пов'язане із такою шкалою як зло (4 та 8 стенів відповідно). Однак, для студентки 4В. гроші справді є корінням всього зла, непотрібними та соромними. Вона відчуває почуття втрати, коли витрачає гроші. Тоді як для студентки 3В. гроші не є

непотрібними та соромними й вона не відчуває почуття втрати, коли витрачає свої їх.

Ставлення до грошей студенток 5В. та 6В. пов'язане із такою шкалою як гроші як чинник поваги до людини (7 та 2 стенів відповідно). Однак, для студентки 5В. гроші є гідними пошани. Вони допомагають примножувати друзів та повагу в суспільстві.

Тоді як для студентки 6В. все навпаки. Гроші не є гідними пошани та не допомагають людям виразити свою власну компетентність.

Шістьом (20%) студентам чоловічої статі (Див. Додатки, Табл.3.1.5) притаманна наявність двох видів ставлень до грошей (Див. Рис. 3.1.5).

Рис. 3.1.5 Отриманні результати дослідження серед студентів чоловічої статі, у яких домінує два види ставлення до грошей

Так, студенту 7А. притаманні такі види ставлень як гроші як засіб досягнення успіху (3 стени) та планування видатків (4 стени). Звідси виходить, що студент вважає що гроші не є хорошим засобом для досягнення успіху, а велика їх кількість не відображає всіх досягнень людини в житті. Студент також не планує свій бюджет та не розраховує свої фінансові витрати наперед й через це він зазвичай не обдуманно витрачає свої кошти.

Студентам 16А.та 17А. притаманні такі види ставлень до грошей як гроші зло (7 та 3 стени відповідно) й гроші як засіб досягнення успіху (7 та 4 стени відповідно). Тобто, як видно із набраних стенів по даним шкалам, хоч в цих студентів й однакові шкали переважають, однак ставлення до грошей в них зовсім різне.

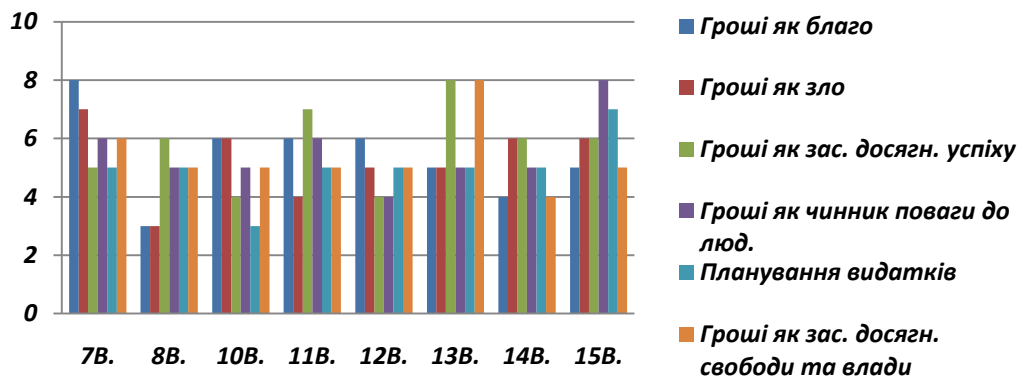
Так, студент 16А. вважає гроші коренем всього зла. На його думку, гроші є абсолютно непотрібними та соромними. Коли він витрачає гроші, то відчуває почуття втрати, тому старається якомога менше витратити грошей. Однак не зважаючи на це, він вважає що маючи гроші можна досягнути успіху й їх наявність свідчить про його успішність вжитті.

Тоді як, студент 17А. вважає що, гроші є абсолютно не непотрібними та соромними. Також він вважає що гроші не є хорошим засобом для досягнення успіху, а велика їх кількість не відображає всіх досягнень в житті людини.

В студентів 18А. та 19А. переважають такі шкали: гроші як чинник поваги до людини (по 7 стенів кожний) та засіб досягнення свободи та влади (по 4 стени кожний). Тобто, вони вважають гроші хорошим засобом для примноження друзів та досягнення поваги у спільноті. На їх думку, гроші допомагають краще виражати власні здібності та компетентність. Однак вони не є засобом для досягнення свободи та влади. Адже не завжди дають можливість бути людині тим ким вона хоче.

Студент 20А. пов'язує гроші із засобом досягнення успіху (7 стенів) та чинником поваги до людини (8 стенів). Він вважає що маючи гроші можна досягнути успіху й їх наявність свідчить про його успішність в житті. Також для нього гроші є хорошим засобом для примноження друзів та досягнення поваги у спільноті. На його думку, гроші допомагають краще виражати власні здібності й компетентність

Тоді як, аж вісьмом (26,7%) студенткам жіночої статі (Див. Додатки, Табл.3.1.6) притаманна наявність двох видів ставлень до грошей (Див. Рис. 3.1.6).

Рис. 3.1.6 Отриманні результати дослідження серед студентів жіночої статі, у яких домінує два види ставлення до грошей

Ставлення до грошей студенток 7В. та 8В. пов'язане із такими шкалами: гроші як благо (8 й 3 стенів відповідно) та як зло (7 та 3 стенів відповідно). Однак, для студентки 7В. гроші справді є корінням всього зла, непотрібними та соромними. Вона відчуває почуття втрати, коли витрачає їх. Й разом із тим гроші є для неї цінністю, особливим благом, за яке можна придбати будь-що. Тобто проявляться певне двояке ставлення до грошей.

Тоді як для студентки 3В. гроші не є непотрібними та соромними й вона не відчуває почуття втрати, коли витрачає свої кошти. Однак вони й не є благом та цінністю для студентки. Це в свою чергу свідчить про нейтральне ставлення до грошей.

Ставлення до грошей студентки 10В. пов'язане із такими шкалами як засіб досягнення успіху (4 стени) та планування видатків (3 стени). Вона вважає, що гроші не є хорошим засобом для досягнення успіху, а велика їх кількість не відображає всіх досягнень людини в житті. Зазвичай студентка не планує свій бюджет та не контролює свої витрати та доходи. А при покупці чогось веде себе здебільшого не обдуманно.

В студентки 11В. ставлення до грошей пов'язане із злом (4 стени) та засобом досягнення успіху (7 стенів). Для неї гроші не є непотрібними та соромними й вона не відчуває почуття втрати, коли їх витрачає. Так, завдяки ним вона може досягти успіху, адже вважає їх індикатором успішності життя.

Ставлення до грошей студентки 12В. пов'язане із засобом досягнення успіху (4 стени) та чинником поваги до людини (4 стени). Вона вважає, що гроші не є хорошим засобом для досягнення успіху, а велика їх кількість не відображає всіх досягнень людини в житті. Гроші для неї не є гідними пошани та не допомагають виразити власну компетентність. Також для студентки вони не є основним засобом примноження друзів чи поваги.

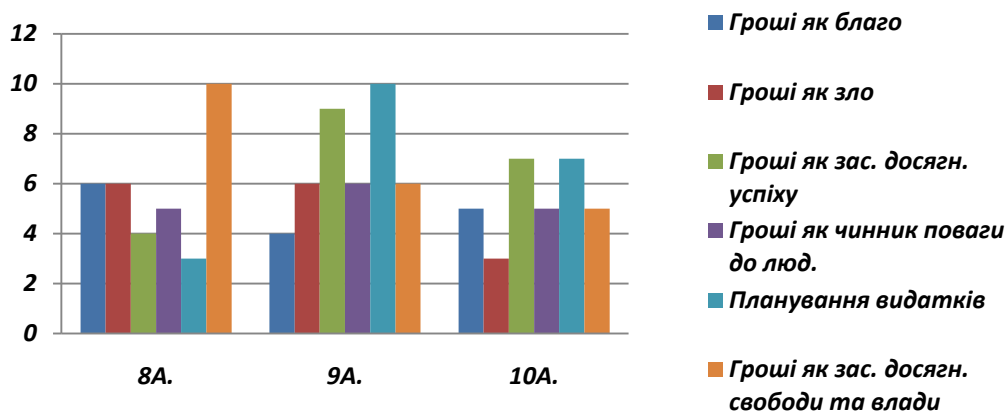
В студентки 13В. ставлення до грошей пов'язане із засобом досягнення успіху (8 стенив) та засобом досягнення свободи та влади. Вона вважає, що гроші є хорошим засобом для досягнення успіху, а велика їх кількість відображає всі досягнень в її житті. Окрім того вони дають змогу отримати особистісну свободу або ж владу над іншими.

Студентці 14В. притаманні такі шкали, по яким визначається її ставлення до грошей, як гроші як благо (4 стени) та гроші як досягнення свободи та влади (4 стени). Для неї вони не є благом та цінністю, й не дають змоги досягнути контролю й влади над іншими, а також не дають можливість досягти свободи.

І студентці 15В. притаманні такі види ставлень до грошей як чинник поваги до людей (8 стенив) та планування видатків (7 стенив). Це свідчить про те, що гроші для неї є хорошим засобом примноження друзів, а також поваги у суспільстві, саме тому потрібно їх поважати. Окрім цього, студентка ретельно планує свій бюджет, контролює свої витрати та доходи, а також обдуманно ставиться до своїх покупок.

Лише трьом (10%) студентам чоловічої статі притаманне поєднання трьох видів (Див. Додатки, Табл.3.1.7) ставлень до грошей (Див. Рис. 3.1.7).

Рис. 3.1.7 Отриманні результати дослідження серед студентів чоловічої статі, у яких домінує три види ставлення до грошей

В студента 8А. ставлення до грошей пов'язане із шкалами гроші як засіб досягнення успіху (4 стени), планування видатків (3 стени) та гроші як засіб досягнення свободи та влади (10 стенив). Тобто, він вважає що гроші не є хорошим засобом для досягнення успіху, а велика їх кількість не відображає всіх досягнень людини в житті. Студент також не планує свій бюджет та не розраховує свої фінансові витрати наперед й через це він зазвичай не обдумано їх витрачає.

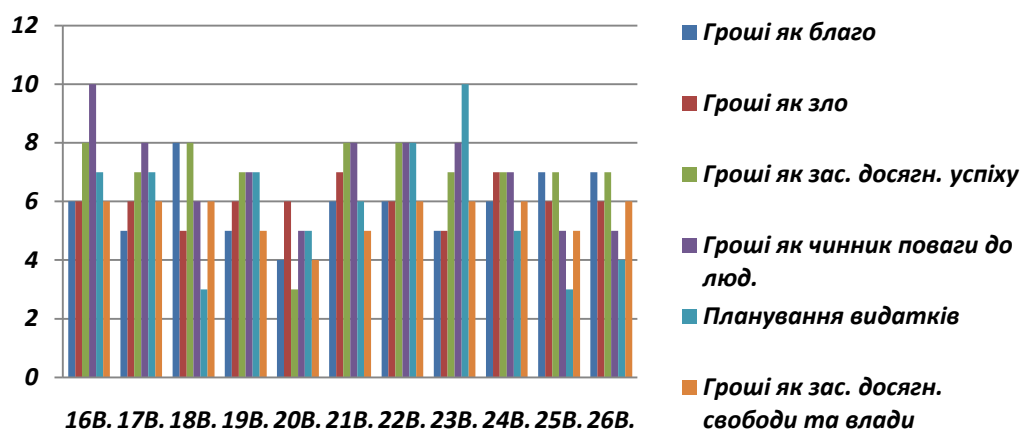
Якщо ж він все таки й вирішив накопичувати гроші, то більш за все покладе їх в банк, оскільки вважає його надійним. Для нього, гроші не дають змогу досягти успіху, а лише влади над іншими й фінансової незалежності від оточуючих.

В студента 9А. ставлення до грошей пов'язане із шкалами: благо (4 стени), засіб досягнення успіху (9 стенив), планування видатків (10 стенив). Він не вважає фінанси важливим фактором в його житті. Зазвичай він відкидає гроші як цінність, оскільки вважає їх не надто особливим благом та добром. Саме тому, студент рідко накопичує великі статки та купує предмети розкоші. Маючи гроші можна досягнути успіху й їх наявність свідчить про його успішність вжитті. Він, навпаки, ретельно планує свій бюджет, передбачаючи всі витрати та доходи. Вчасно оплачує всі рахунки та обдумано витрачає гроші загалом.

У студента 10А. ставлення до грошей пов'язане із злом (3 стени), засобом досягнення успіху (7 стенів) та плануванням видатків (7 стенів). Він вважає що, гроші є абсолютно не непотрібними та соромними. Коли він витрачає гроші, то не відчуває почуття втрати.

Маючи гроші можна досягнути, на його думку, успіху й їх наявність свідчить про його успішність вжитті. Він ретельно планує свій бюджет, передбачаючи всі витрати та доходи. Вчасно оплачує всі рахунки та обдуманно витрачає гроші загалом.

Тоді як, поєднання трьох видів ставлень до грошей (Див. Додатки, Табл.3.1.8) притаманна аж 11-м (36,7%) студенткам жіночої статі (Див. Рис. 3.1.8).

Рис. 3.1.8 Отриманні результати дослідження серед студентів жіночої статі, у яких домінує три види ставлення до грошей

Ставлення до грошей в студенток 16В., 17В., 19В., 22В. та 23В. пов'язане із такими шкалами як: засіб досягнення успіху (8, 7, 7, 8 та 7 стенів відповідно), чинник поваги до людини (10, 8, 7, 8, та 8 стенів відповідно) й планування видатків (7, 7, 7, 8 й 10 стенів відповідно).

Це свідчить про те, що студентки вважають, що гроші є індикатором успішності в житті, адже маючи їх можна досягти успіху. Також гроші допомагають примножити друзів, отримати повагу в суспільстві, адже вони допомагають людині виражати власні здібності та компетентність. Вони

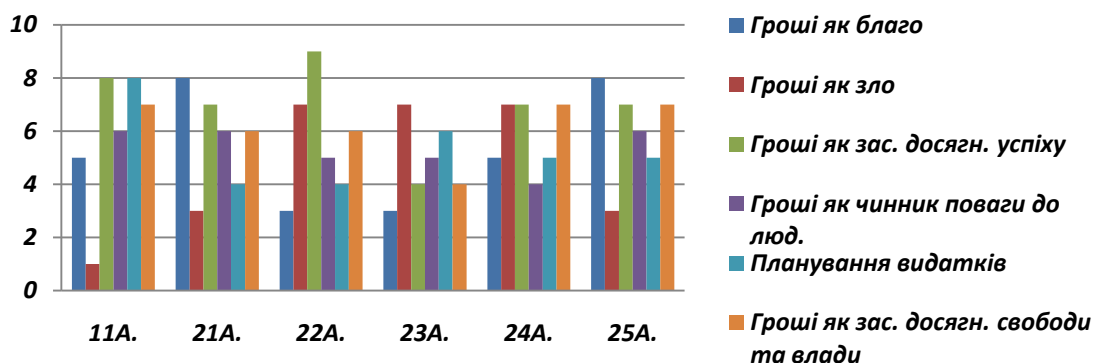
ретельно планують свій бюджет, передбачаючи всі витрати та доходи. При покупках ведуть себе здебільшого обдуманно та стримано.

У студенток 18В., 25В. та 26В. ставлення до грошей пов'язане із благом (8, 7 й 7 стенів відповідно), засобом досягнення успіху (8, 7, й 7 стенів відповідно) та плануванням видатків (3, 3 й 4 стенів відповідно). Для них гроші – це цінність, особливе благо за яке можна купити все. Маючи гроші, на їх думку, можна досягти успіху, саме тому вони прагнуть накопичити чим більше грошей. Однак при цьому, студентки не планують свій бюджет, не контролюють свої витрати, роблять багато необдуманих покупок.

В студенток 21В. та 24В. ставлення до грошей пов'язане із злом (по 7 стенів в кожній), засобом досягнення успіху (8 та 7 стенів відповідно) й чинником поваги до людини (8 й 7 стенів відповідно). Тобто, вони вважають гроші корінням всього зла. На їх думку, вони є непотрібними. Однак при цьому студентки розуміють, що маючи гроші можна досягти успіху, примножити друзів, набути поваги в спільноті, показати й розкрити свої здібності тощо. Саме тому, для них гроші виступають індикатором успішності життя.

Й в студентки 20В. найнижчі стени спостерігаються по таким шкалам: гроші як благо (4 стени), засіб досягнення успіху (3 стени) та засіб досягнення свободи та влади (4 стени). Тобто, студентка не вважає гроші благом або ж цінністю, за яку можна купити все. Окрім того, на її думку досягти успіху або ж особистісної свободи можна й без відсутності грошей.

Шістьом (20%) студентам чоловічої статі притаманна наявність чотирьох (Див. Додатки, Табл.3.1.9) видів ставлень до грошей (Див. Рис. 3.1.9).

Рис. 3.1.9 Отриманні результати дослідження серед студентів чоловічої статі, у яких домінує чотири види ставлень до грошей

В студента 11A. ставлення до грошей пов'язане із такими шкалами як зло (1 стень), засіб досягнення успіху (8 стень), планування видатків (8 стень) та засіб досягнення свободи та влади (7 стень). Це свідчить про те що, гроші є абсолютно не непотрібними та соромними для нього. Коли він витрачає їх, то не відчуває почуття втрати. Щоб досягнути успіху в житті потрібно мати гроші, адже для нього вони є індикатором успішності в житті. Окрім цього, студент ретельно планує свій бюджет, передбачаючи всі витрати та доходи. Вчасно оплачує всі рахунки та обдуманно витрачає гроші загалом. Вони дають змогу досягти влади над іншими й фінансової незалежності від оточуючих.

Ставлення до грошей в студента 21A. пов'язане із благом (8 стень), злом (3 стени), засобом досягнення успіху (7 стень) та плануванням видатків (4 стени). Цікавим є те, що для студента гроші є надто великою цінністю, особливим благом, за яке можна купити будь-що. Вони не розглядаються як зло, адже вони є привабливими та цінними. Для нього, щоб досягнути успіху в житті потрібно мати гроші, адже вони для нього є індикатором успішності в житті. Окрім цього, студент не планує свій бюджет, не переживає за свої витрати та доходи. Вчасно не оплачує рахунки та не обдуманно витрачає гроші в цілому.

В студента 22A., як і його колезі, (21A.) найбільш/найменш вираженими є такі ж шкали, однак є певна різниця в їх наповненні. Зокрема, гроші як благо (3 стени), гроші як зло (7 стень), засіб досягнення успіху (9

стенів) та плануванням видатків (4 стени). Цікавим є те, що для студента гроші є непотрібними та соромними, вони є злом й не дають змоги нормально жити. Для нього також, як і для його колеги, щоб досягнути успіху в житті потрібно мати гроші, адже вони для нього є індикатором успішності в житті. Окрім цього, він не планує свій бюджет, не переживає за свої витрати та доходи. Вчасно не оплачує рахунки та не обдуманно витрачає гроші в цілому.

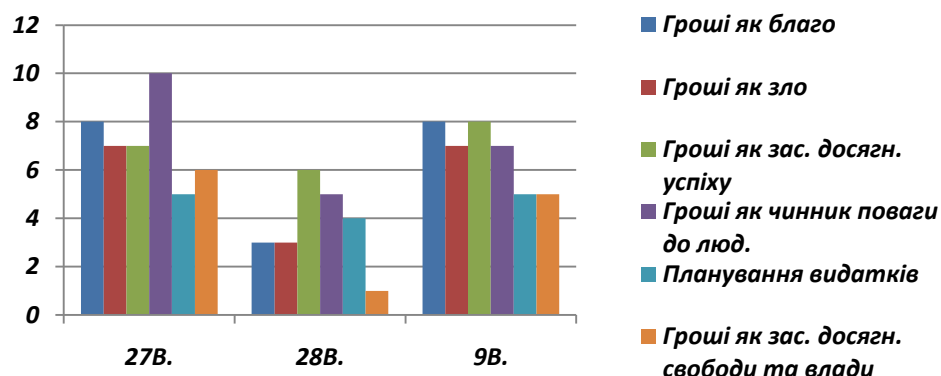
У студента 23А. ставлення до грошей пов'язане із благом (3 стени), злом (7 стенів), досягненням успіху (4 стени) та досягненням свободи та влади (4 стени). В цілому, студент вважає гроші злом, які не можуть бути цінністю чи благом, адже вони є непотрібними й тільки шкодять людині. А велика кількість грошей не відображають всіх досягнень людини й не є символом успішності.

Гроші для нього не є засобом для досягнення свободи та влади, адже вони не є ознакою сили та влади. Окрім того він вважає, що наявність грошей не завжди дає змогу людині бути тим ким вона прагне.

Ставлення до грошей в студента 24А. пов'язане із такими шкалами як зло (7стенів), засіб досягнення успіху (7 стенів), чинник поваги до людини (4 стени) та засобом досягнення свободи та влади (7 стенів). Це свідчить про те, що він ставиться до грошей як до зла, якого потрібно уникати, однак разом із тим наявність грошей дає змогу визначити рівень успішності життя. Також, він вважає гроші не гідними пошани, оскільки вони не допомагають людям виражати власну компетентність. Однак, завдяки їм можна здобути владу над іншими та особистісну свободу.

І студенту 25А. притаманні такі шкали ставлень до грошей як гроші як благо (8 стенів), як зло (3 стени), засіб досягнення успіху (7 стенів) та засіб досягнення свободи і влади (7 стенів). Тобто для студента гроші є благом, цінністю, за яку можна купити все, саме тому вони потрібні. Окрім цього, він вважає що вони допомагають досягти успіху, влади та особистісної свободи. Маючи гроші можна досягти всього чого тільки прагнеш.

Тоді як лише трьом (10%) студенткам жіночої статі притаманна наявність чотирьох (Див. Додатки, Табл.3.1.10) видів ставлень до грошей (Див. Рис. 3.1.10).

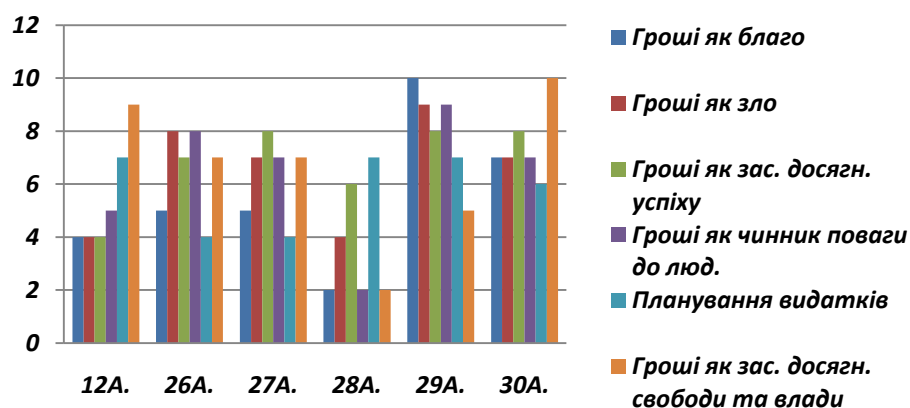

Рис. 3.1.10 Отриманні результати дослідження серед студентів жіночої статі, у яких домінує чотири види ставлень до грошей

Ставлення до грошей в студенток 9В. та 27В. пов'язане із благом (по 8 стенів в кожній), злом (по 7 стенів в кожній), засобом досягнення успіху (8 та 7 відповідно) та чинником поваги до людини (7 та 10 стенів відповідно). Тобто, студентки мають двояке ставлення до грошей. Так, з одного боку, гроші є для них благом, цінністю за яку можна купити все, а із іншої вони є корінням всього зла й зовсім непотрібні. Маючи гроші можна досягнути успіху в житті, набути поваги в спільноті й навіть примножити друзів, вважають вони.

В студентки 28В. ставлення до грошей пов'язане із благом (3 стени), злом (3 стени), плануванням видатків (4 стени) та засобом отримання свободи та влади (1 стени). Це свідчить про те, що на відміну від своїх колег в неї спостерігається повністю нейтральне ставлення до грошей. Це пояснюється тим, що гроші для неї не є ні добром ні злом. Вони не дають змогу, на її думку досягти влади чи свободи. Саме тому, вона не планує свій бюджет та не контролює свої витрати.

Шістьом (20%) студентам чоловічої статі притаманне поєднання п'ятьох (Див. Додатки, Табл.3.1.11) видів ставлень до грошей (Див. Рис. 3.1.11).

Рис. 3.1.11 Отриманні результати дослідження серед студентів чоловічої статі, у яких домінує п'ять видів ставлень до грошей

У студента 12А. ставлення до грошей формується на основі таких шкал як благо (4 стени), зло (4 стени), досягнення успіху (4 стени), планування видатків (7 стенів) та засобом досягнення свободи і влади (9 стенів). Тобто, він нейтрально ставить до грошей, адже вони не є для студента злом, але разом з тим не є й добром. За допомогою грошей не можна досягти успіху. Однак не зважаючи на це він ретельно планує свій бюджет, контролює свої доходи та витрати. Також він вважає, що велика кількість грошей дає змогу отримати владу над іншими та особистісну свободу.

Ставлення до грошей в студента 26А. пов'язане із такими шкалами як зло (8 стенів), засіб досягнення успіху (7 стенів), чинник поваги до людини (8 стенів), планування видатків (4 стени) й засобом досягнення свободи та успіху (7 стенів). Це свідчить про те, що він ставиться до грошей як до зла. На його думку, вони є абсолютно непотрібними та соромними. Студент не планує свій бюджет, не контролює свої витрати. Однак не зважаючи на це, саме завдяки грошам можна досягти успіху в житті, особистісної свободи та влади над іншими.

В студента 27А. найвижчими/найнижчими є набрані стени по шкалам гроші як зло (7 стенів), засіб досягнення успіху (8 стенів), чинник поваги до

людини (7 стенів), планування видатків (4 стени) та засіб досягнення свободи та влади (7 стенів).

Це свідчить про те, що досліджуваний вважає, що гроші є непотрібними й вони є корінням всього злого. Але разом із тим, вони допомагають досягнути успіху в житті, є засобом для примноження друзів та досягнення поваги в спільноті, дають змогу отримати владу над іншими та особистісну свободу. Студент не планує свій бюджет, не контролює свої витрати та не обдуманно витрачає гроші.

В студента 28А. ставлення до грошей пов'язане із благом (2 стени), злом (4 стени), чинником поваги до людини (2 стени), плануванням видатків (7 стенів) і засобом досягнення свободи та влади (2).

Студент ставиться нейтрально до грошей, тобто вони для нього не є благом та злом. За допомогою їх не можна отримати владу над іншими, примножити собі друзів чи добитись поваги у суспільстві. Однак не зважаючи на це, він активно планує свій бюджет, контролює свої витрати та доходи.

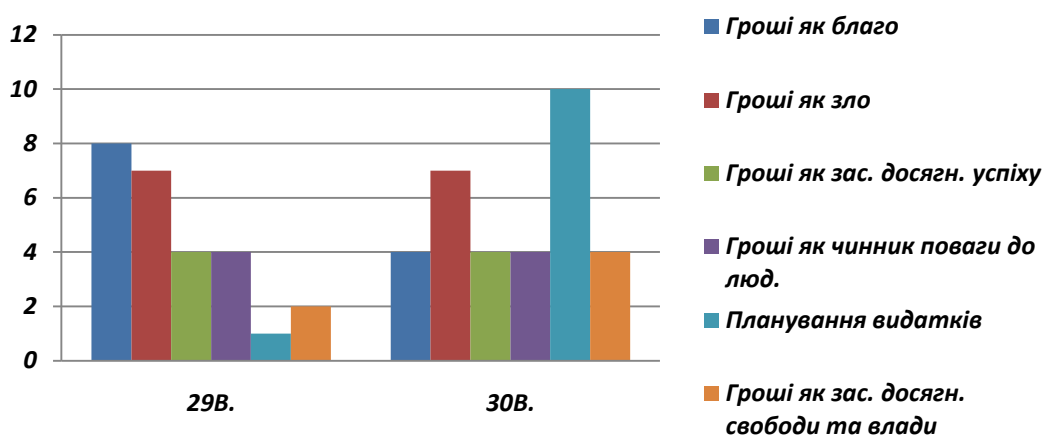
Ставлення до грошей у студента 29А. пов'язано із благом (10 стенів), злом (9 стенів), засобом досягнення успіху (8 стенів), чинником поваги до людей (9 стенів), плануванням видатків (7 стенів). Це свідчить про те, що в нього двояке ставлення до грошей. Так із одного боку гроші для нього виступають цінністю, найвищим благом, за яке можна купити все, а з іншого – це зло, яке є не потрібним. При цьому, він вважає, що завдяки грошам можна досягти успіху й саме вони є індикатором успіху, засобом примноження друзів та поваги у суспільстві. Саме тому, він активно планує свій бюджет, контролює свої видатки, та обдуманно здійснює всі свої покупки.

І в студента 30А. найбільш вираженими є такі шкали: як благо (7 стенів), зло (7 стенів), засіб досягнення успіху (8 стенів), чинник поваги до людей (7 стенів) та засіб досягнення свободи та влади (10 стенів). Це свідчить про те, що в нього двояке ставлення до грошей, як і в його колеги (29А.). Так із одного боку гроші для нього виступають цінністю, найвищим

благом, за яке можна купити все, а з іншого – це зло, яке є не потрібним. При цьому, він вважає, що завдяки грошам можна досягти успіху й саме вони є індикатором успіху, засобом примноження друзів та поваги у суспільстві, а також засобом, за допомогою якого можна контролювати інших або ж отримати власну особистісну незалежність.

Тоді як в осіб жіночої статі такого поєднання ставлень до грошей не спостерігається. Однак в них спостерігається поєднання аж 6-ти шкал (Див. Додатки, Табл.3.1.12), що характеризують їх поведінку із грошима. Дане поєднання характерне для двох (6,7%) студенток (Див. Рис. 3.1.12).

Рис. 3.1.12 Отриманні результати дослідження серед студентів жіночої статі, у яких домінує шість видів ставлень до грошей

Так, ставлення до грошей в студентки 29В. пов'язане із благом (8 стенів), злом (7 стенів), засобом досягнення успіху (4 стени), чинником поваги до людини (4 стени), плануванням видатків (1 стени) та засобом досягнення свободи та влади (2 стени). Тобто, студентка двояко ставиться до грошей. Так, з одного боку, гроші є для неї благом, цінністю за яку можна купити все, а з іншої вони є корінням всього зла й зовсім непотрібні. Маючи гроші не можна досягнути успіху в житті чи набути поваги в спільноті й навіть примножити друзів, вважає вона. Гроші заважають бути людині такою якою вона є. Тому, студентка не планує свій бюджет та необдуманно витрачає свої кошти. Враховуючи все це можна прийти до того, що все ж таки студентка вважає, що гроші більше є злом ніж благом.

Тоді як кількість набраних стень по даним шкалам в студентки 30В. трохи інша, що свідчить про певні відмінності в її ставлення до грошей від її колеги. Так, набрані стени по шкалам: благо (4 стень), зло (7 стень), засіб досягнення успіху (4 стени), чинник поваги до людини (4 стени), планування видатків (10 стень) та засіб досягнення свободи та влади (4 стени).

Тобто, вона вважає, що гроші це зло. Вони непотрібні й соромні, не дають нічого досягти в її житті. Однак на відмінну від своєї колеги, 29В., вона все ж таки планує ретельно свій бюджет, контролює свої витрати й доходи. При покупках або операціях пов'язаних із грошима веде себе обдуманно та стриманно.

В цілому в ході проведення дослідження за методикою Танга Т. «Шкала грошової етики» (ШГЕ) (модифікований україномовний варіант Сімків М. 2010р) було встановлено, що студентам притаманне як і поєднання кількох видів ставлень до грошей так і конкретні види. Окрім того, було встановлено, що найбільша кількість поєднань видів ставлень (повністю всі – б) притаманні особам жіночої статі, тоді як в студентів чоловічої статі спостерігалось найбільше п'ять поєднань ставлень до грошей.

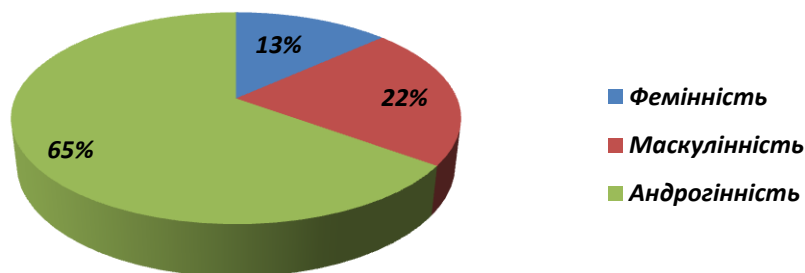
3.2 Аналіз результатів дослідження гендерної ідентичності студентів

З метою виявлення типів гендерної ідентичності серед студентів, нами було проведено дослідження за опитувальником Бем С. «Маскулінність – фемінність».

Аналіз та обробка результатів дослідження за ключем методики дала можливість отримати кількісні показники гендерної ідентичності у студентському середовищі (Див. Додатки, Табл.3.1.1 та Табл. 3.1.2).

В результаті обробки отриманих даних було встановлено, що в більшості студентів переважає андрогінність 65% (39 студентів). Тоді як

маскулінність становить 22% (13 студентів), а фемінність – 13% (8 студентів) (Див. Рис. 3.2.1).

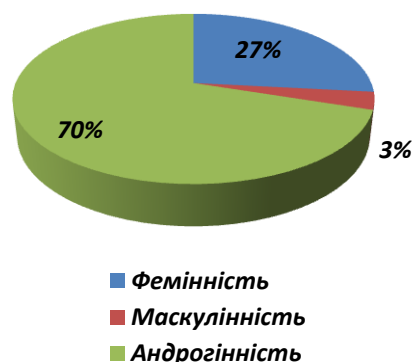

Рис. 3.2.1 Отриманні результати дослідження серед студентів за опитувальником Бем С. «Маскулінність – фемінність»

Окрім того існує певна відмінність типів гендерної ідентичності серед осіб чоловічої та жіночої статі (Див. Рис. 3.2.2 та Рис. 3.2.3).

Рис. 3.2.2 Отриманні результати дослідження серед студентів чоловічої статі за опитувальником Бем С. «Маскулінність – фемінність»

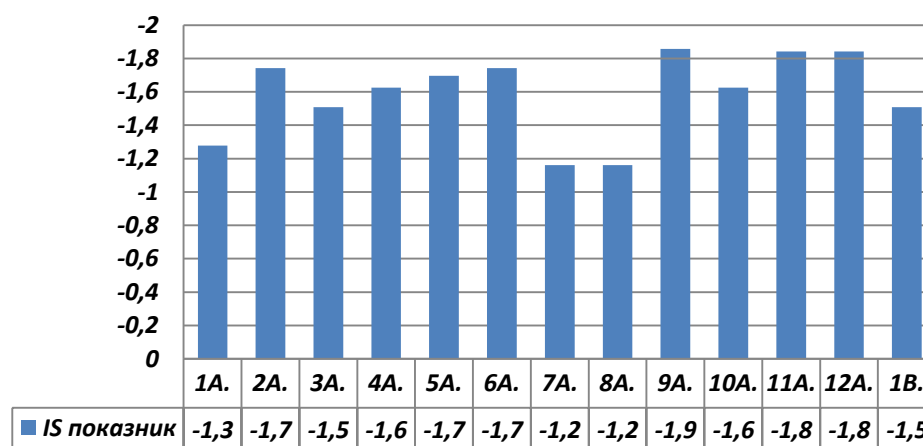

Рис. 3.2.3 Отриманні результати дослідження серед студентів жіночої статі за опитувальником Бем С. «Маскулінність – фемінність»

Так, серед осіб чоловічої статі не було виявлено осіб із фемінним типом й лише 12-м студентам (40%) притаманний маскулінний тип гендерної ідентичності.

Тоді як, серед осіб жіночої статі були як особи із фемінним так і маскулінним типом гендерної ідентичності, однак їх розподіл не рівномірним. Так, тільки одній (3%) студентці притаманний маскулінний тип гендерної ідентичності, тоді як вісьмом (27%) – фемінність.

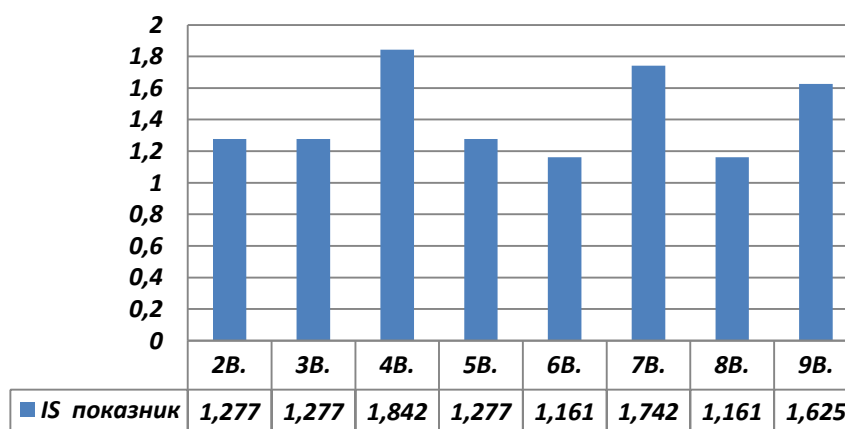
В цілому за результатами дослідження встановлено, що 13-м студентам притаманний такий тип гендерної ідентичності як маскулінність (Див. Рис. 3.2.4).

Рис. 3.2.4 Отриманні результати дослідження серед студентів із маскуліним типом гендерної ідентичності

Це свідчить про те, в даних осіб переважають суто чоловічі якості та риси. Тобто студенти ведуть себе дотримуючись чоловічих норм, вироблених типових для чоловічої статі форм поведінки, способів самореалізації в житті. Вони є незалежними, активними, допитливими, схильні до ризику. Їх внутрішній світ більш упорядкований та систематизований. Окрім цього їм можуть бути притаманні такі негативні риси як брутальність, авторитарність, агресивність, надмірний раціоналізм тощо.

Вісьмом особам жіночої статі притаманна фемінність (Див. Рис. 3.2.5).

Рис. 3.2.5 Отриманні результати дослідження серед студентів із фемінним типом гендерної ідентичності

Тобто дані особи володіють ярко вираженими жіночими якостями та рисами. Вони дотримуються жіночих статево-рольових норм, типові для жінки поведінки, цінності, установки тощо. Для них характерна висока емоційність, м'якість, чуйність, чутливість, сенситивність, здатність до емпатії тощо.

В результаті дослідження було встановлено, що більшій половині студентів та студенток (39 осіб) притаманна андрогінність (Див. Табл. 3.1).

Таблиця 3.1

*Результати методики «Маскулінність-фемінність» С. Бем
(Андрогенний тип)*

№п/п	Шифр	IS (С.Бем)	№п/п	Шифр	IS (С.Бем)
1	13А.	0,116	21	12В.	0,348
2	14А.	0	22	13В.	0,813
3	15А.	-0,697	23	14В.	0,116
4	16А.	-0,232	24	15В.	0,232
5	17А.	0,232	25	16В.	0,348
6	18А.	0	26	17В.	0
7	19А.	-0,697	27	18В.	-0,581
8	20А.	-0,348	28	19В.	0,813
9	21А.	-0,464	29	20В.	0,813
10	22А.	0,232	30	21В.	0,929
11	23А.	0,232	31	22В.	0
12	24А.	0,697	32	23В.	0,232
13	25А.	0,232	33	24В.	0,464
14	26А.	0,232	34	25В.	0
15	27А.	0,116	35	26В.	0
16	28А.	0,116	36	27В.	0
17	29А.	-0,232	37	28В.	0,929
18	30А.	0,116	38	29В.	0,813
19	10В.	0,929	39	30В.	0,232
20	11В.	0	-	-	-

Тобто, ці студенти мають риси, які притаманні особам із фемінним та маскулінним типом. В кожних конкретних ситуаціях вони ведуть себе по-різному, проявляючи як суто чоловічі якості так і суто жіночі або й ті й інші одночасно.

В цілому в результаті вивчення гендерної ідентичності серед студентів було встановлено, що більшій кількості студентів притаманна андрогінність. Це може бути зумовлено тим, що якщо прагнеш вижити маєш стати сильнішим, емоційнішим чи стриманішим тощо. Однак окрім андрогінності були виявленні такі типи гендерної ідентичності як фемінність та маскулінність, що правда їх розподіл не однаковий.

3.3 Особливості гендерного ставлення до грошей у студентському середовищі

У результаті дослідження ставлення до грошей у студентів, із різним типом гендерної ідентичності, нами були отримані результати, які дали змогу визначити особливості ставлення до грошей студентів, й притаманні їм типи гендерної ідентичності (Див. Табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Співставлення результатів ставлення до грошей та типів гендерної ідентичності у студентському середовищі

№	Тип гендерної ідентичності (методика «Маскулінність-фемінність» С. Бем)	Ставлення до грошей (методика Танга Т. «ШГЕ» (модифік. україномов. варіант Сімків М. 2010р.))	Передбачено в гіпотезі
1	Маскулінність	7,4% гроші як благо	Маскулінність
		11,1% гроші як зло	
		25,9% гроші як зас. дос. успіху	
		0 % гроші як чинник поваги до люд.	
		33,3 % планування видатків	
		22,2% гроші як зас. дос. свободи та влади	
2	Фемінність	30,8 % гроші як благо	Фемінність
		38,5 % гроші як зло	
		7,7 % гроші як зас. дос. успіху	
		23,1% гроші як чинник поваги до люд.	
		0 % планування видатків	
		0% гроші як зас. дос. свободи та влади	

Для виявлення взаємозв'язку між типами ставлення до грошей у студентів а саме: гроші як благо, зло, засіб досягнення успіху, чинник поваги до людини, планування видатків, засів досягнення свободи і влади й типом гендерної ідентичності: маскулінність та фемінність нами був використаний коефіцієнт кореляції Спірмена.

Аналіз зв'язку між таким ставленням до грошей як засіб досягнення успіху та маскулінність (Див. Рис. 3.3.1 та Див. Додатки, Табл. А. 3.3.1):

		Spearman Rank Order Correlations (шкала 3)			
		MD pairwise deleted			
		Marked correlations are significant at p < .05000			
Pair of Variables		Valid N	Spearman R	t(N-2)	p-level
набрані стени по шкалі 3 & IS показник гендерної ідентичності		7	-.963343	-8.02955	0.000484

Рис. 3.3.1 Таблиця кореляцій між шкалою гроші як засіб досягнення успіху та маскулінність за коефіцієнтом кореляції Спірмена

Висновок: коефіцієнт кореляції $r = -0,96$. $0,7 < |r| = -0,96 < 1$, отже існує сильний обернений зв'язок (оскільки $r(-0,96) < 0$) між даним ставленням до грошей (гроші як засіб досягнення успіху) та маскулінністю; зв'язок не випадковий, а статистично достовірний на рівні 99%, оскільки $p(0,0004) < 0,05$.

Отже, для студентів у яких переважає такий тип гендерної ідентичності як маскулінність характерним є такий тип ставлення до грошей як засіб досягнення успіху. Більше того, чим більше буде виражена маскулінність в студентів тим нижчі стени будуть відповідати даній шкалі, що в свою чергу буде характеризувати певне ставлення до грошей. Тобто студенти не будуть вважати гроші індикатором успішності, адже вони не відображають, на їх думку, всіх досягнень людини. Тоді як, у студентів із менш вираженою маскулінністю будуть більші стени по даній шкалі, що в свою чергу буде свідчити про протилежне ставлення до грошей.

Аналіз зв'язку між таким ставленням до грошей як планування видатків та маскулінність (Див. Рис. 3.3.2 та Див. Додатки, Табл. А. 3.3.2):

		Spearman Rank Order Correlations (ШКАЛА 5)			
		MD pairwise deleted			
		Marked correlations are significant at p < .05000			
Pair of Variables	Valid N	Spearman R	t(N-2)	p-level	
Набрані стени по шкалі 5 & IS показник гендерної ідентичності	9	-0,879441	-4,88812	0,001777	

Рис. 3.3.2 Таблиця кореляцій між шкалою планування видатків та маскулінність за коефіцієнтом кореляції Спірмена

Висновок: коефіцієнт кореляції $r = -0,88$. $0,7 < |r| = 0,88 < 1$, отже існує сильний обернений зв'язок (оскільки $r(-0,88) < 0$) між плануванням видатків та маскулінністю; зв'язок не випадковий, а статистично достовірний на рівні 99%, оскільки $p(0,001) < 0,05$.

Отже, для студентів у яких переважає такий тип гендерної ідентичності як маскулінність характерним є такий тип ставлення до грошей як планування видатків. Більше того, чим більше буде виражена маскулінність в студента тим нижчі стени будуть відповідати даній шкалі. Це свідчить про те, що студенти не будуть планувати свій бюджет, контролювати свої доходи та витрати. Окрім цього студенти будуть необдуманно поводити себе під час покупок. Тоді як, у студентів із менш вираженою маскулінністю будуть більші стени по даній шкалі, що в свою чергу буде свідчити про протилежне ставлення до грошей.

Аналіз зв'язку між грошима як засіб досягнення свободи та влади та маскулінність (Див. Рис. 3.3.3 та Див. Додатки, Табл. А. 3.3.3):

		Spearman Rank Order Correlations (ШКАЛА 6)			
		MD pairwise deleted			
		Marked correlations are significant at p < .05000			
Pair of Variables	Valid N	Spearman R	t(N-2)	p-level	
Набрані стени по шкалі 6 & IS показник гендерної ідентичності	6	0,895622	4,026936	0,015774	

Рис. 3.3.3 Таблиця кореляцій між шкалою гроші як засіб досягнення свободи й влади та маскулінність за коефіцієнтом кореляції Спірмена

Висновок: коефіцієнт кореляції $r = 0,89$. $0,7 < |r| = 0,89 < 1$, отже існує сильний прямий зв'язок (оскільки $r(0,89) > 0$) між ставленням до грошей як до засобу досягнення свободи й влади та маскулінністю; зв'язок не випадковий, а статистично достовірний на рівні 99%, адже $p(0,001) < 0,05$.

Отже, для студентів у яких переважає такий тип гендерної ідентичності як маскулінність характерним є такий тип ставлення до грошей як засіб досягнення свободи та влади. Більше того, чим більше буде виражена

маскулінність в студентів тим вищі стени будуть відповідати даній шкалі. Для цих студентів гроші будуть засобом, який дасть змогу досягти їм владу та особистісну свободу. Зберігати кошти, дані студенти, будуть здебільшого в банках, адже вважають їх надійними. Тоді як, у студентів із менш вираженою маскулінністю будуть нижчі стени по даній шкалі, що в свою чергу буде свідчити про протилежне ставлення до грошей.

Аналіз зв'язку між таким ставленням до грошей як благо та фемінністю (Див. Рис. 3.3.4 та Див. Додатки, Табл. А. 3.3.4):

Spearman Rank Order Correlations (ШКАЛА 1) MD pairwise deleted Marked correlations are significant at $p < .05000$				
Pair of Variables	Valid N	Spearman R	t(N-2)	p-level
Набрані стени по шкалі 1 & IS показник гендерної ідентичності	41	0,948683	4,242641	0,051317

Рис. 3.3.4 Таблиця кореляцій між шкалою гроші як благо та фемінність за коефіцієнтом кореляції Спірмена

Висновок: коефіцієнт кореляції $r=0,95$. $0,7 < |r=0,95| < 1$, отже існує сильний прямий зв'язок (оскільки $r(0,95) > 0$) між ставленням до грошей як до блага та фемінністю; зв'язок не випадковий, а статистично достовірний на рівні 95%, адже $p(0,05) = 0,05$.

Отже, для студентів у яких переважає такий тип гендерної ідентичності як фемінність характерним є такий тип ставлення до грошей як благо. Більше того, чим більше буде виражена фемінність в студентів тим вищі стени будуть відповідати даній шкалі. Для цих студентів гроші будуть цінністю, особливим благом за як можна придбати будь-що. Студенти будуть старатись накопичити чим більше грошей. Тоді як, у студентів із менш вираженою фемінністю будуть нижчі стени по даній шкалі, що в свою чергу буде свідчити про протилежне ставлення до грошей.

Аналіз зв'язку між таким ставленням до грошей як зло та фемінністю (Див. Рис. 3.3.5 та Див. Додатки, Табл. А. 3.3.5):

Spearman Rank Order Correlations (ШКАЛА 2) MD pairwise deleted Marked correlations are significant at $p < .05000$				
Pair of Variables	Valid N	Spearman R	t(N-2)	p-level
Набрані стени по шкалі 2 & IS показник по гендерній ідентичності	51	0,974679	7,549834	0,004818

Рис. 3.3.5 Таблиця кореляцій між шкалою гроші як зло та фемінність за коефіцієнтом кореляції Спірмена

Висновок: коефіцієнт кореляції $r=0,97$. $0.7 < |r=0,97| < 1$, отже існує сильний прямий зв'язок (оскільки $r(0,97) > 0$) між ставленням до грошей як до зла та фемінністю; зв'язок не випадковий, а статистично достовірний на рівні 95%, адже $p(0,004) < 0.05$.

Отже, для студентів у яких переважає такий тип гендерної ідентичності як фемінність характерним є такий тип ставлення до грошей як зло. Більше того, чим більше буде виражена фемінність в студентів тим вищі стени будуть відповідати даній шкалі. Для цих студентів гроші є коренем всього зла. Вони є абсолютно непотрібними та соромними. Коли студенти витрачають свої кошти, то почувають за це провину, тому вони стараються зберегти кожна копійку. Тоді як, у студентів із менш вираженою фемінністю будуть нижчі стени по даній шкалі, що в свою чергу буде свідчити про протилежне ставлення до грошей.

Аналіз зв'язку між таким ставленням до грошей як чинник досягнення поваги до людини та фемінністю (Див. Рис. 3.3.6 та Див. Додатки, Табл. А. 3.3.6):

		Spearman Rank Order Correlations (шкала 4)			
		MD pairwise deleted			
		Marked correlations are significant at $p < .05000$			
Pair of Variables	Valid N	Spearman R	t(N-2)	p-level	
Набрані стени по шкалі 4 & IS показник по гендерній ідентичності	31	0,866025	1,732051	0,333333	

Рис. 3.3.6 Таблиця кореляцій між шкалою гроші як чинник поваги до людини та фемінність за коефіцієнтом кореляції Спірмена

Висновок: коефіцієнт кореляції $r=0,87$. $0.7 < |r=0,87| < 1$, отже існує сильний прямий зв'язок (оскільки $r(0,87) > 0$) між ставленням до грошей як чинником поваги до людини та фемінністю; зв'язок випадковий, адже $p(0,33) > 0.05$.

Отже, для студентів у яких переважає такий тип гендерної ідентичності як фемінність характерним є такий тип ставлення до грошей як чинник поваги до людини. Більше того, чим більше буде виражена фемінність у студентів тим вищі стени будуть відповідати даній шкалі, що в свою чергу буде характеризувати певне ставлення до грошей. Тобто, для цих студентів гроші є засобом для примноження друзів та досягнення поваги в суспільстві.

На їх думку, вони допомагають набагато краще виразити свої здібності та компетенцію. Тоді як, у студентів із менш вираженою фемінністю будуть нижчі стени по даній шкалі, що в свою чергу буде свідчити про протилежне ставлення до грошей.

В цілому можна говорити про те, що взаємозв'язок між типом гендерної ідентичності та ставленням до грошей існує. Більше того він є скрізь сильним й значимий, окрім, взаємозв'язку між фемінністю та ставленням до грошей як до чинника поваги до людини. Тут зв'язок є сильним прямим, однак він є випадковим, адже $p(0,33) > 0.05$.

Так, студентам із типом гендерної ідентичності маскулінність притаманне таке ставлення до грошей як засіб досягнення успіху, планування видатків та засіб досягнення свободи та влади, як наведено в гіпотезі. А студентам із фемінністю – ставлення до грошей як до блага, зла та чинника поваги до людини, як наведено в гіпотезі.

Однак, між фемінністю та ставленням до грошей як до чинника поваги до людини зв'язок є сильним, однак він випадковий. Це свідчить про те, що висунута нами гіпотеза на початку дослідження частково підтвердилась.

Висновки до III розділу

Дослідивши особливості ставлення до грошей серед студентів за методикою Танга Т. «Шкала грошової етики» (ШГЕ) (модифікований україномовний варіант Сіmkів М. 2010р.) було встановлено, що у студентському середовищі є різні види ставлення до грошей.

Так, 60% студентів розглядають гроші як засіб досягнення успіху; 46,7% студентів пов'язують гроші із злом; гроші являються основою планування видатків для 45% осіб; як засіб досягнення свободи та влади

розглядають гроші у своєму житті 43,3% студентів; такі види ставлень як: гроші як благо та гроші як чинник поваги до людини, притаманні 40% .

Окрім того, в ході дослідження було встановлено, що в студентів спостерігається як і конкретно виражений вид ставлення до грошей так і поєднання кількох видів ставлень до грошей .

За результатами опитувальника Бем С. «Маскулінність – фемінність», було встановлено, що в більшості студентів переважає андрогінність 65%, маскулінність становить 22%, а фемінність притаманна 13% студентів.

Також, визначали взаємозв'язок між типом гендерної ідентичності та конкретним видом ставлення до грошей. Так, студентам із типом гендерної ідентичності *маскулінність* притаманне таке ставлення до грошей як засіб досягнення успіху, планування видатків та засіб досягнення свободи та влади, як наведено в гіпотезі. А студентам із *фемінністю* – ставлення до грошей як до блага, зла та чинника поваги до людини, як наведено в гіпотезі.

Однак, між фемінністю та ставленням до грошей як до чинника поваги до людини зв'язок є сильним, але він випадковий. Це свідчить про те, що висунута нами гіпотеза на початку дослідження частково підтвердилась.

ВИСНОВКИ

На основі теоретичного та методологічного аналізу наукових джерел із проблеми гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі нами було зроблено такі висновки:

1. Проаналізовано теоретичний аналіз проблеми дослідження гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі, а саме вивчення проблеми ставлення до грошей в психологічній науці, проаналізовано дослідження гендерних особливостей ставлення до грошей в молоді в зарубіжній та вітчизняній літературі.

Так, психологічна література гроші розглядає як складний символ, який індивіди й спільноти наділяють психологічними значеннями. Вони визначають характер людини й впливають на її поведінку, в результаті чого формується ставлення особистості до грошей.

У структурі ставлень до грошей найчастіше виділяють три компоненти: *когнітивний; афективний; конативний*.

Вивченням безпосередньо гендерних особливостей по відношенню до грошей займаються Зубіашвілі І., Кисляк А., Семьонов М., Шперлін А. та інші.

2. Із метою реалізації поставлених завдань нами були використанні такі методи: *теоретичні* – аналіз наукової психолого-педагогічної літератури; *емпіричні* – методика Танга Т. «Шкала грошової етики» (ШГЕ) (модифікований україномовний варіант Сімків М.В. 2010р.), опитувальник Бем С. «Маскулінність – фемінність» та коефіцієнт кореляції Спірмена.

Вибірку дослідження склали 60 студентів (30хлопців, 30дівчат) Житомирського державного університету ім. Івана Франка, віком від 17 до 24 років.

3. На основі отриманих результатів було виявлено, що у студентському середовищі є різні види ставлення до грошей.

Так, 60% студентів розглядають гроші як засіб досягнення успіху; 46,7% студентів пов'язують гроші із злом; гроші являються основою

планування видатків для 45% осіб; як засіб досягнення свободи та влади розглядають гроші у своєму житті 43,3% студентів; такі види ставлень як: гроші як благо та гроші як чинник поваги до людини, притаманні 40% .

Окрім того, в ході дослідження було встановлено, що в студентів спостерігається як і конкретно виражений вид ставлення до грошей так і поєднання кількох видів ставлень до грошей .

Серед типів гендерної ідентичності найбільш вираженим серед студентів є андрогінність 65% , маскулінність становить 22%, а фемінність притаманна 13% студентів.

В цілому було встановлено, що у студентів із типом гендерної ідентичності *маскулінність* переважають такі види ставлень до грошей як: *засіб досягнення успіху, планування видатків та засіб досягнення свободи та влади*. Тоді як у студентів із *фемінністю* – *ставлення до грошей як до блага, зла та чинника поваги до людини*.

4. З метою перевірки статистичної значимості результатів, нами було використано коефіцієнт кореляції Спірмена. Нами було виявлено, що взаємозв'язок між типом гендерної ідентичності та ставленням до грошей існує. Більше того він є скрізь сильним й значимий, окрім, взаємозв'язку між фемінністю та ставленням до грошей як до чинника поваги до людини. Тут зв'язок є сильним прямим, однак він є випадковим, адже $p(0,33) > 0.05$.

Так, студентам із типом гендерної ідентичності маскулінність притаманне таке ставлення до грошей як засіб досягнення успіху (сильний обернений зв'язок), планування видатків (сильний обернений зв'язок) та засіб досягнення свободи та влади (сильний прямий зв'язок).

А студентам із фемінністю – ставлення до грошей як до блага (сильний прямий зв'язок), зла (сильний прямий зв'язок) та чинника поваги до людини (сильний прямий зв'язок, але статистично не значимим).

Оскільки, між фемінністю та ставленням до грошей як до чинника поваги до людини зв'язок є сильним, однак він випадковий, то висунута нами гіпотеза на початку дослідження частково підтвердилась.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авер'янова Г. Особливості економічної соціалізації молоді в умовах трансформації українського суспільства / Г. Авер'янова, В. Москаленко // Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. – К.: Укр. центр політичного менеджменту, 2003. – С. 296 – 318.
2. Белицкая Г.Э. Особенности отношения к деньгам: деньги как предмет личностного смысла/ Г.Э. Белицкая // Ежегодник Российского психологического общества: Материалы 3-го Всероссийского съезда психологов 25 – 28 июня 2003 года: В 8 т. – СПб.: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2003. – Т. 1. – С. 120-125.
3. Берн Ш. Гендерная психология /Ш. Берн. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2004. – 320с.
4. Горбачева Е.И. Отношение личности к деньгам: нравственные противоречия в оценках и ассоциациях / Е.И. Горбачева, А.Б. Купрейченко // Психол. журн., 2006. – Т. 27. – № 4. – С. 26–37.
5. Дейнека О.С. Экономическая психология: социально-политические проблемы / О.С. Дейнека. – СПб.: Питер, 1999. – 240 с.
6. Дейнека О.С. Экономическая психология: [уч. пос.] / О.С. Дейнека. – Спб.: Питер.: Изд-во «С.- Петерб. ун-та»,2000. – 160 с.
7. Дейнека О.С. Символизация денег: опыт эмпирического исследования / О.С. Дейнека // Проблемы экономической психологии. Том 1. / отв. ред. А.Л. Журавлёв, А.Б. Купрейченко. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2004. – С. 207 - 240.
8. Дейнека О.С. Динамика отношения российских предпринимателей к деньгам / О.С. Дейнеко // Ежегодник Российского психологического общества. – СПб.: Изд-во «С.- Петерб. ун-та», 2003. – Т. 2. – С. 28 – 33.
9. Джанерьян С., Письменова А. Особенности монетарного поведения студентов-психологов в связи с их экономическим статусом. //Северо-Кавказский психол. вестник. – Ростов-н /Д.: ЮФУ, 2008. – С. 20-27.

10. Донцов А.И. Концепция социальных представлений в современной французской психологии / А.И. Донцов, Т.П. Емельянова. – М., 1987. – 128 с.
11. Журавлев А.Л. Нравственно-психологическая регуляция экономической активности. / А.Л. Журавлев, А.Б. Купрейченко М.: Изд-во «Ин-т психологии РАН», 2003. – 436с.
12. Журавлев А. Экономические представления работников предприятий с разными формами собственности / А. Журавлев, Н. Журавлева // Современная психология: Состояние и перспективы исследований. Ч. 2. – Москва: Ин-т психологии РАН, 2002. – С. 317–332.
13. Зубіашвілі І.К. Економічна соціалізація старшокласників: гендерний аспект / І.К. Зубіашвілі // Вісник Київського нац. університету ім. Тараса Шевченка: сер.: Психологія. Педагогіка. Соціальна робота . – 2012 . – Вип. 4 . – С. 13-17.
14. Зубіашвілі І.К. Соціально-психологічна сутність грошей / І.К. Зубіашвілі // Соціальна психологія. – 2008. – № 1 (27). – С. 128–141.
15. Зубіашвілі І.К. Ставлення до грошей як фактор економічної соціалізації старшокласників: автореф. канд. психол. наук: спец. 19.00.05 «Соціальна робота» / І.К. Зубіашвілі. – К.: Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН Укр., 2009. – 16 с.
16. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е.П. Ильин. – СПб-б.: Питер, 2008. – 544с.
17. Кисляк А.В. Гендерный анализ отношения личности к деньгам /А.В. Кисляк// Электронный научно-образовательный журнал ВГПУ «Грани познания». – 2009. – №3(4). – С. 29-30.
18. Кони́на Л.В. Экономическая психология / Л.В. Кони́на, С.Я Клецова. – Алчевск: ДГМИ, 2003. – 156 с.
19. Лазурський А.Ф. Школьные характеристики / А.Ф. Лазурський // Избранные труды по психологии. – М., 1997. – С. 267–411.

- 20.Мазараки А. Философия денег/ А. Мазараки, В. Ильин. – К., 2004. – 718с.
- 21.Майерс Д. Социальная психология / Д. Майерс. – СПб.: Питер, 2008. – 794с.
- 22.Махрина Е.А. Виды и характеристики ценностно-смысловых отношений к деньгам у представителей социномических профессий: дис.... кандидата психологических наук : 19.00.01 / Е.А. Махрина. – Ростов-на-Дону, 2006. – 229с.
- 23.Мілюска Й. Ідентичність жінок і чоловіків в життєвому циклі / Й.Мілюска // Соціологія. –1999. – № 4. – С. 102-114.
- 24.Москаленко В. Економічна соціалізація особистості: концептуальна модель / В. Москаленко // Соціальна психологія. – 2006. – № 3(17). – С. 3-17.
- 25.Москаленко В. Сучасні напрямки досліджень в економічній психології / В. Москаленко // Соціальна психологія. – 2004. – № 3(5). – С. 3–21.
- 26.Московичи С. Машина, творящая богов / С. Московичи. – М.: Центр психологии и психотерапии, 1998. – 560с.
- 27.Мясищев В.Н. Психология отношений / В.Н. Мясищев. – М.: МПСИ, 2005. – 158 с.
- 28.Николаева Е. Мужчина и женщина глазами психофизиолога // Потолок пола: Сб. статей / Под ред. Т. В. Барчуновой. — Новосибирск, 1998. – С. 11-44.
- 29.Нікітіна О.П. Напрямки розвитку конструктивного ставлення до грошей в юнацькому віці / О.П. Нікітіна // Вісник Харківського національного університету ім.В.Н.Каразіна / Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна . – Харків: Видавництво ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 1964. - N937: Серія: Психологія. Вип.45 . – 2011 . – С.210-214
- 30.Нікітіна О.П. Сучасні методи дослідження психологічних чинників ставлення до грошей в юнацькому віці (західна та вітчизняна

- практики)/ О.П. Нікітіна // Вісник Харківського національного педагогічного університету. Психологія [Текст] : [зб. наук. пр.] / [редкол.: Євдокимов В. І. (голов. ред.) та ін.]. - Х.: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 1994 – Вип. 35. – 2010. – С.190-200
- 31.Новикова В.В. Люди и деньги/ В.В. Новикова, С.Е. Ериной. – Ярославль: ЯРГУ, 1999. – 190с.
- 32.Пиаже Ж. Как дети образуют математические понятия//Вопросы психологии. – 1966. – №4. – С.121-126
- 33.Письменова А.А. Особенности монетарного поведения субъектов в связи с конфликтностью их ценностно-смысловых отношений к деньгам: дис. ... кандидата психологических наук: 19.00.01 / А.А. Письменова; [Место защиты: Юж. федер. Ун-т]. – Ростов-на-Дону, 2011. – 315 с.
- 34.Психологический словарь / Под ред. В.П. Зинченко, Б.Г. Мещерякова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Педагогика-Пресс, 1999. – 440 с.
- 35.Резвова И. Экономическая психология: установки по отношению к деньгам // Ежегодник Российского психологического общества: материалы 3-го Всероссийского съезда психологов, 25–28 июня 2003 года. – СПб.: Изд-во «С.- Петерб. ун-та», 2003. – Т. 5. – С. 99–103.
- 36.Соколинський В. Психологічні основи економіки / В. Соколинський. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 215 с.
- 37.Семенов М.Ю. Особенности отношения к деньгам людей с разным уровнем личностной зрелости: дис. ... канд. психол. Наук / М.Ю. Семенов. – Ярославль, 2004. – 178с.
- 38.Семенов М.Ю. Психосемантическое исследование понятия «деньги»: гендерный и возрастной аспекты / М.Ю. Семенов // Омский научный вестник. – 2009. – № 78-3. – С. 124-127.
- 39.Семенов М.Ю. Особенности отношения к деньгам у самореализующихся людей / М.Ю. Семенов // Управление системой социальных ценностей личности и общества в мире изменений

- (краткосрочные и долговременные горизонты): Материалы Международного психологического конгресса. Кострома, 23-24 октября 2003 г., Т.2 / Отв. ред.: А.Л. Журавлев, Н.П. Фетискин. – М.: Кострома, КГУ им. Н.А.Некрасова, 2003. – С. 115-117
- 40.Сімків М.В. Адаптація модифікованого українського варіанту методики Т.Танга «Шкала Грошової Етики» (ШГЕ) [Текст] / М.В. Сімків // Практична психологія та соціальна робота. – 2011. – № 2. – С. 22-26
- 41.Сімків М.В. Соціально-психологічні аспекти ставлення до грошей / М.В. Сімків // Вісник Соціогуманітарні проблеми людини. – 2010. – №5. – С. 209–217.
- 42.Степанова Л.Г. Діагностика гендерної ідентичності особистості / Л.Г.Степанова. - Мн.: БДПУ ім. М. Танка, 2002. – С. 26.
- 43.Томпсон Д. Биологический пол, социальный пол и сексуальность / Д. Томпсон, Д. Пристли // Социология. – М., 1998. – С. 70-104.
- 44.Фенько А. Проблема денег в зарубежных психологических исследованиях / А. Фенько // Психологический журнал. – 2000. – № 1. – С. 50 – 62.
- 45.Фенько А. Психологический анализ отношения москвичей к деньгам / А. Фенько // Психологический журнал. – 2004. – Т. 25. – №2. – С. 32–42.
- 46.Фернхем А. Личность и деньги / А. Фернхем, П. Хейвен // Личность и социальное поведение. – СПб.: Питер, 2001. – С. 297–336.
- 47.Шперлинь А.В. Влияние уровня дохода на отношение к деньгам: гендерный аспект / А.В. Шперлинь // Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия: Психология. – 2013. –№ 4. – Т. 6.– С. 67–72.
- 48.Belk R. The sacred meaning of money / R. Belk, M. Wallendorf // Journal of Economic psychology. – 1990. – № 11. – P. 35-67.

49. Belk R.W. The ineluctable mysteries of possessions / R.W. Belk // In Special issue of Journal of Social Behavior and Personality. – 1991. – № 6. – P. 17- 55.
50. Bem S.L. Gender schema theory: A cognitive account of sex typing / S.L. Bem // Psychological Review. – 1981. – № 88. – P. 354–364.
51. Tang T. The meaning of money revisited / T. Tang // Journal of Organizational Behavior. – 1992. – № 13. – P. 197–202.
52. Tatzel M. «Money worlds» and well-being: An integration of money dispositions, materialism and price-related behavior / Miriam Tatzel // Journal of Economic Psychology. – 2002. – Vol. 23. – P. 103–126.
53. Yamauchi K.T. The development of a money attitudes scale / K.T. Yamauchi, D.I. Templer // Journal of Personality Assessment. – 1982. – Vol. 46. – №5. – P. 522–528.